

Upp. cccccccccc
cccccc

9(47.925)

4-91

[illegible]

կեանքին ղեկը կը կոչէր ան ձեռք առնել. առաջնորդելու համար զայն ղէպի լուսաշող այն ճամբան, որմէ շեղեցւեր էր բռնօրէն և յանձնէր միտին լարիւրինքով մը անել բաւիղին: Հայ Ազգին ճակատագիրը խաւար ու անկերպարան զնայքի մը յորձանքին մէջ էր պտուտքեր, քաղաքներով, կազմալուծելով իր գոյութեան ու գործունէութեան մեքենան: Անոր մէջ խեղդւեր էր ժողովուրդին կամքը, մարեր էր ժողովրդային ազադակին փրկարար շեշտը, և իր շահերը, իր իրաւունքները վտանգւեր, անտեսուեր, ոտնակոխուեր էին. միասնական կամքերու ուժէն հարւածւած, անոնց շահադիտական անձնապաշտ քմահաճոյքին զոհւած: Եւ հիմա, ժողովուրդին կամքն էր որ կու գար տիրապետել Ազգին մէջ, անոր ձայնն էր որ պիտի հնչէր իր գործերուն ղեկավարութեանը շուրջը: Այդ ժողովրդավարական ատենան մէջ, ա՛յլ չպիտի խեղդւէին իր բողոքները, չպիտի անիրաււէին իր դատախազութիւնները, չպիտի ուրացէին իր ցաւերը եւ տարեւոր մեծ վերքերու կսկիծովը հառաչող իր հոգին՝ պիտի ավտուէր գոյութենէն՝ Օրէնքին և Արդարութեան ձայնին զգայուն այն բեռին՝ որ Հայ Խորհրդարանը պիտի ըլլար: Հոն ա՛յլ արձագանգէին Հայ Ազգին ընդերքներէն բարձր սցող ամէն աւազներ, լաւագոյն դարմանին արժանաւ լիով: Այդ յոյսով է որ՝ ամէն աչքեր անձկայրեաց ակնարկով, անոր յառաճ էին և ամէն Հայ իր հոգին վրդովող ցաւին բարախումները կ'ըջանար համաջափել Ազգին մեծ բազկերակին գորկերու տատիճանէն:

Անցեալին հմայիչ յիշատակներովը ծիրանաւորւած և իր ժամանակաւոր թաղումին սատառով կրկնապէս մոգականացած, Ազգ. ժողովը նոր սերունդին աչքին ունէր անսխալութեան ղեկով մը, ըլլալով ներշնչարանը մեծ յոյսերու, իր դերին բարձր նշանակութեանը մէջ մանաւանդ:

Ան պիտի ծաղկէր լուրջ ու հասուն զլուխներու խմբուով մը, ուր պիտի աւանդական թիկնաթուռները գրաւէին Ազգին երեւելի դէմքերը, ամէնքն ալ կոչւած բարձր պաշտօնի մը ծառայութեանը և ոգեւորւած ու խանդավառւած՝ ազգանէր զգացումներու ներշնչումէն:

Եւ այս շողջողուն ա՛նկալութիւններուն ու գեղեցիկ երազներուն ղեկով մը, բացեցաւ Ազգ. Խորհրդարանը ու սկսաւ գործի:

Ի՞նչպէս պտուկեցան երազները. ի՞նչ եղաւ իր գործունէութիւնը երկու տարիներու ընթացքին: Կրցա՞ւ ան լրացնել արժանաւորապէս՝ Ազգին փոխանորդութեան իր պաշտօնը, ան փոթորկայոյց ճգնաժամի չըջանին, զոր Հայութիւնը ապրեցաւ իր ամբողջական զանգւածով, իր երակներուն բարախումովը և իր ջլղերուն հառնումովը, մայրաքաղաքէն մինչև գաւառները և մինչև արտասահման:

Դժբաղդարար հսկա, յուսախաբութեան մը ունայնութեանը մէջ թաղեց ան Ազգին յոյսերը, երկու տարւան նիստերու երկար շղթան ողբալի ամբողջական անապատ մը դարձնելով, ուր չծաղկիր ո՛չ մէկ ծաղիկ, ուր չթիթիւր ո՛չ մէկ պտուղ: Մեծապէս պատասխանատու է Ազգին առջեւ ժողովը, իր այդ ոճիւրին համար, որուն զոհագործարար նահատակեցան ստեղծական շահերը Ազգին, անանկ ատեն մը՝ երբ վայրկեանը՝ տար՝ մը, և ժամը՝ դար մը պէտք էր արժեցնել:

Այսօր իր օրակարգին վրայ մեղեդիէն դիակնացած իրենց դադաղը փռած են խնդիրներ՝ որոնք ժողովին առաջին ամիսներուն սեղան հանեցան և որոնք սակայն դեռ անլոյծ կը մնան ինչո՞ւ այս ատիկար բժշկութիւնը, որ ո՛չ կը մեղցնէ, ո՛չ ալ կը կենդանացնէ: Որովհետեւ, ժողովը, փոխանակ իր գործին ու դերին լուրջ ճանաչողութիւնովը, պաղարիւնով

ծանր-գլուխ վիրահատութիւն լը ընելու, պատուելով
վերքը, կտրել նետելով փտախորը սիրեց դատարկա-
բան վիճարանութիւններով ժամավաճառ ըլլալ, ունայն
զրախօսութիւններով զարձանալ, մոռնալով չարաչար
թէ՛ Երբը կ'անցնէին և իր ժամանակը սուղ էր ու
թանկագին: Իր բացումէն մինչև այսօր, հոն տիրեցին
անհամ վիճասիրութիւններ, բթամիտ հակաճառու-
թիւններ, մոլոր մարտախնդրութիւններ, կուսակցա-
կան կործանարար հակառակութիւններ, յիմարական
ընդ-ժիշկութիւններ, ջրհանկիրային պոռչուութիւններ, տաղտկա-
լի ճամարտակութիւններ, տխմար բացազանչութիւն-
ներ, անտարտելի յամառութիւններ, վատթար կիր-
քեր, անտրամաբան ընդիմախօսութիւններ, Լարճա-
միտ ցուցասիրութիւններ, տափակ զբարանութիւններ,
նողկալի ցնդածութիւններ, հառա-գլուխ եսականու-
թիւններ, ըմբոստացուցիչ ինքնախարութիւններ, խեղ-
կատակ տօնքիօթութիւններ, եղանակած՝ անլուր,
անանուն, ամօթալի ու Եծապէս զգեցուցիչ ժխորի
թոհուրո՛ւ, ի առնակութեան, անկարգութեան, իրա-
բանցումի մը մէջ: Այս կերպ դաշնաւորած Հայ Սոր
հրդարանը ծանրապէս անպատեարեր եղաւ Ազգին հա-
մար: Օտար մը՝ Հօթենթացիներու կամ Զուլուններու
գաղափար մը միայն կրնար կաղմել Հայերուն վրայ,
եթէ իրեն տուէր այդ տեսակ ժողովներէն մէկով դա-
տել Հայութիւնը:

Եւ Ազգը չարաչար տուժեց՝ երկու տարւան ընթաց-
քին՝ իր ներկայացուցիչներուն այս անարժան փոխա-
նորդութիւնէն:

Ու ինչպէս չի վճուել ասանկ, երբ երկու տարւան
գործունէութենէն ո՛չ մէկ դրական արդիւնք կը ներ-
կայանայ աչքի առջեւ, ո՛չ մէկ լրջօրէն լուծւած
խնդիր, ո՛չ մէկ կարօտութեան արմատական դարման,
ո՛չ մէկ ցաւի փրկարար սիւսիանք, բացի չեղձակոյտէն
օրակարգի վրայ դիպած և չարաթէշարաթ աւելցած

նիւթերուն, և բացի լեռնակուտակ պղպղտիներէն այն
անամէջ ճամարտակութիւններուն, որոնք ժողովարա-
հին միջնորդային մէջ ժողովականներու բերնէն փչելով
ուռեցան և պայթեցան, չօշափելի ո՛չ սէկ հետք ձգե-
լով սեղանին վրայ: Դասախօսական մրցարանի կամ
հասարակ սրճարանի գաղափար մը ունենալ կերեւան
կորհրդարանին վրայ մեր երեսփոխաններէն ոմանք և
կը թւին ոգեւորել միայն խօսած ըլլալով՝ թերթերու
մէջ գրելու հաճոյքէն, իրենց այն այլանդակ վար-
մունքներով՝ որոնք խորհրդարանական կեանքի խոր
տգիտութիւն կը ցուցնեն և որոնք ա՛յնչափ կաղալ
տւին ժողովը երկու երկար տարիներ: Մտածե՛ր որ
տակաւին մէկ յիշատակելի, մնացուն և պատմական
ճառ մը չխօսեցաւ:

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ իրաւունքով է ոճիր անւանել
գործունէութեան կերպը ժողովին, ոճիր՝ որ գործե-
ցաւ հոն տիրող այն թող ու անջիղ ղեկավարութեան
հետեւանքով, որով մի՛շտ ասպարէզ տուեցաւ ապօրէն
չատախսութիւններու, արգիլելով ժողովը շեշտակի
լարելէ՝ անսայթա՛ք նպատակին դիմելու:

Ժողովի մը ատենապետը մեծ դեր կրնայ կատա-
րել վիճարանութիւնները վարելու և զանոնք արդիւ-
նաւոր ուղղութեան լը մէջ մտցնելու տեսակէտով: Ազգ-
խորհրդարանի ամբողջ շրջանին սղբալի ամլութեանը
մեծ մասով պատասխանատու են նաեւ իրարու յաջոր-
դող տառնապետները, որոնք անջիղ, թոյլ ու անկո-
րով ղեկավարութեան մէջ իրարու հետ մրցումի կ'ել-
լեն: Եւ թեղ կարգապահութեան յախտենապէս բացա-
կայելուն մեծ պատճառ մըն ալ ադ եղաւ: Ի՛նչ յուսահա-
տեցուցիչ բան՝ որ դեռ մինչև այսօր չըմբռնեցաւ
խօսք առնելէ ետքը միայն խօսելու և թեր ու դէմ
խօսելու խորհրդարանական տարրական սկզբունքը:

Անանկ օտեն մը՝ երբ Հայ Ազգը իր աղիքներուն
խորերէն գալարելով՝ մահւան և կեանքի ճգնաժամային

երկունքներ կ'անցընէ, իր դոյութեանը բոլոր երեւոյթ-
ներուն մէջ, թշուառութեն կրկնեող նիստեր և կռա-
զանութեան ներկայացումներ այն ժողովին կողմէ, որ
կոչւած է Ազգին ցաւերը ամոքելու, — ողբալիէն վեր
բան մըն է:

Հայ Ազգը մշտնջենապէս իր գլխուն վրայ պիտի
տանի՞ Ազգ. ժողով ըստ փորձանքը, որ փոխա-
նակ կեանքի փոթորիկէն ալեկոծւած Ազգին համար
փրկութեան լսատ մը ըլլալու, հետզհետէ կը դառնայ
կ'ըլլայ անտանելի ցուցանք մը, արժանի ամէն ար-
համարհանքի և պարսառի:

Դուհիկ խօսարանի մը վայել աղ'ո կի և շաղակ-
րատութեան հանդիսավայր, տօնավաճառային խառ-
նաշփոթութեան և անկերպարանութեան բեմ, բար-
կենդանային մասխարիութեան աստարէղ և ըմբռկան
գօտեմարտութեան կրկէ՞ս մը պիտի ըլլայ վերջապէս
նողկալի արժանիքը՝ զգ. Սորհրդարանին:

Գերազանցապէս անհանդուրժելի և ըմբոստացու-
ցիչ է աս:

Պէ՛տք է զգալ այս վճռականութիւնը և դարման
մը խորհիլ Ազգ. ժողով անունով ուրբաթէ-ուրբաթ
մարմին առնող եղերական կատակերգութեան, որ ու-
րիշ ոչինչ է, բայց եթէ դառն նախատինք մը և
դժնդակ դատակնիք մը՝ Հայ Ազգին ճակտին դրոշմած:

Ի՞նչ են պատճառները դժբաղդ Ազգին գլխուն
հանւած փորձանաւոր այդ ժողովին մէջ տիրող յոռի
ախտանիշներուն:

Այդ պատճառներուն սկզբնականներէն և էական-
ներէն մէկն է՝ կարգապահութեան (discipline) այն
բացարձակ պակասը՝ որ մեր ժողովուրդին մէջ ար-
մատացած փտագաւորագոյն ախտ մըն է: Բայց ան՝
գէթ պէտք չէր այտնել ընդհանուր կաղմակերպու-
թեանը մէջ ժողովի մը, որ կը սարսուի որ ըլլայ օրինա-
պահութեան և կարգապահութեան օրինակը: Հակադար-

ճարար ատոր, անոր կաղմակերպութեանը է՛ն պզտիկ
գլխերէն մինչև է՛ն ցցուն գլծերուն մէջ՝ կը տիրեն
բացարձակ անկերպարանութիւն, անկարգապահու-
թիւն և անօրինապահութիւն:

Բարապաններ դուած են՝ հսկելու համար ժողո-
վին մուտքին: Անոնք խրտուիլակի դեր մը միայն կը
կատարեն սակայն իրականին մէջ: Հասարակութիւնը
ժողովասրահին մէջ կը թիմուէ ա՛յնպէս, ինչպէս գոե-
հիկ զրօսավայրի մը: Հիւրերու և մամուլի ներկայա-
ցուցիչներու տեղեր յատկացւած են: Հիւրերու տեղը
կը լեցուն աշխարհի մեծագոյն պօշ-մարդի՛ր: Իսկ
մամուլի ներկայացուցիչներուն տեղը շատ անգամ կը
տնկին տէրտերներ, ժամկոչներ, տնտեսներ, երբ խմ-
բագիրները ուշացած ըլլան: Ի՞նչ անուն ունի աս:
Ինչո՞ւ դուռներուն առջեւ տնկուած են ա զ պարոն
բարապանները, եթէ չպիտի կրնան հսկել տարրական
կարգապահութեան մը: Չարիքը վերէն կը բղխի
Դիւանը՝ իր վե՛ց աչքերովը՝ չի տեսներ և չարգիլեր այդ
զգւելի օրինազանցութիւնը, որ իր քիթին տակը տեղի
կ'ունենայ: Ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ այդչա՛փ ապիկար ու
թող Դիւան մը՝ կարենայ աւելի կարեւոր հարցերու
հոգը ունե ալ:

Տակաւին մինչեւ այսօր ո՛չ երեսփոխանները, ո՛չ
Դիւանը կրցան հասնալ խօսքի կարգը. յարգելու օրի-
նապահութիւնը: Կը բաւէ որ ատենարանի — ատենա-
բան... ի՛նչ ծաղր այս բառին — մը մէկ խօսքը ջրղերուն
դպչի ժողովականի մը, ան կը Խարծէ իրաւունքը ու-
նենալ ակտիւ մէջ տնկիլ և իր բողոքը պոռչտալու,
և յաճախ ի՛նչ անվայել ու խորչելի ձեւերով: Անոր
կը յաջորդեն ուրիշներ և ահա աղմուկ մըն է կ'առնէ
ժողովասրահին մէջ, մինչ ատենապետը... կը
յօրանջէ:

Չուզընթացաբար կարգապահական այս հիմնական
զանցառութեան, — որ մեծագոյն չարիքներէն մէկը կը

կազմէ ժողովին և գլխաւոր պատճառը կը դառնայ ամէն անգամ նիստին խառնակեւելուն, — Ազգ. խորհրդարանին մէջ կը տիրէ նաեւ բացարձակ չգոյութիւնը խորհրդարանական կեանքի գլխակցութեան: Մինչեւ այսօր ժողովականներուն մէջ չտեսնուեցաւ երեսփոխանութեան վայել այդ ճաւաչողութիւնը: Հոն՝ վիճարանութիւնները և ընդդիմախօսութիւնները ընթացք կ'առնեն՝ համաձայն թեր ու դէմ խօսողներու վայրկեանական տպաւորութիւններուն, ներշնչումներուն և անհատական զգացումներուն: Նիւթը օրէնսգլխօրէ, հմտօրէն, քննադատօրէն ընդգրկելով, նախապատրաստելով և ուսումնասիրելով խօսելու գլխակցութիւնը չի կայ: Տակաւին այդ ուղղութիւնով ո՛չ մէկ ատենաբան ձայնը թնդաց բեմէն, խօսք՝ որուն կուտարամարանութիւնը, տիրող փաստերը, քննադատական և պատմական հմտականութիւնը և ուժեղ փաստաբանութիւնը կարող ըլլային, զօրէին իշխել ունկընդիրներու վրայ և յեղաշրջել համոզումները իրեքերէ և զգացումներէ կածկտացող փախտեայ յանկարծարանութիւններ են միայն: որ կը թռչտին ժողովին մթնոլորտին մէջ. և անոնք իրենց անհիմն ու խարխուլ սնամէջութիւնով՝ անգոր են դեր մը ունենալու:

Սյս պայմաններուն մէջ մարմին առնող ժողովին գծե՛նք պատկերը —

Ղալաթիաի համալսարանը խորհրդարանը բացւած է և կը սպասէ ժողովականներուն նիստին բացումը ծանուցւած է ժամը ութին: Կարգապահութեան զգացումը անհասի խոր արմատացած է: Ժողովականներուն հոգիին մէջ որ՝ ժամը ութին է արդէն, բայց սրահը դեռ... դատարկ է: Իւրաքանչիւր երեսփոխան առանձնապէս կը խորհի որ՝ ուրիշներ կը կանխեն զինքը և իր ներկայութիւնը մեծամասնութեան թիւին վրայ մեծ տարբերութիւն մը չընեն: Սյս զգացումը կը բղխի տեսակ մը համեստութենէ, որ խորապէս քննւած, ինք

զինքը բանի տեղ չդնելով կը վերջանայ: Յապաղելու անփութութեան մէջ՝ կայ նաև մենծ-աղայօրէն յաղթական մուտք մը ընելու անտոի փառասիրութիւնը: Հասած տանձերը կը սկսին թափիլ, և սրահը կը սկսի բնակչաւորիլ հոս-հոն ցցւող գլուխներու սուերազիծերովը:

Հետզհետէ դուռնէն յաղթական մուտք կը գործեն ուշ մնացող երեսփոխանները, որոնք ամէնքն ալ ունին երեւոյթը ստիպողական գործերնին ձգելով նիստի փութացողներու, Ազգին կարեւոր գործերը տեսնելու հպարտութիւնով: Ժամը իննին հագիւ կարելի կ'ըլլայ մեծամասնութիւն գոյացնել: Ատենապետը իր կարգապահական բովանդակ կարողութիւնը և կորովը կը ջանայ կեդրոնացնել առանդական զանգակին վրայ, փոխանակ այդ հեղինակութիւնը իր անձին մէջ փնտռելու: Նիստը կը բացի Պօսք ուղղութեամբ բանակ մը կը խուժէ դիւանին վրայ, առանց որ այդ խօսքներուն տէրերը գ'տնան խօսելիքնին, կամ օրա'արգի նիւթին համար պատրաստուած ըլլան՝ ուսումնասիրական, օրէնսգլխական և օրինական հետազոտութիւններով: Պիտի խօսին մարդիկը. ի՛նչ կ'ուզէ թող ըլլայ: Կը բաւէ որ խօսին, կը բաւէ որ իրենց ձայնը արձագանգէ ժողովասրահին մէջ և խելքերնուն փշածը ուղեղնոն դուրս թափած ըլլան, որչա՛փ ալ անկապակից, անտրամաբան և օրինական հիմէ զուրկ ցափուտութենք ըլլան անոնք: Մարդիկը երեսփոխան են, ազատ են խօսելու, խօսքի իրաւունք ունին և Ազգին դատը պիտի պաշտպանեն: Ո՛վ կրնայ արգիւել զիրենք: Եւ ատենապետը խօսք կու տայ, անխնայօրէն, շուայօրէն խօսք կը բաշխէ: Ու կը սկսին խօսիլ: Պօսքի այս վաճառականներուն մէջ կան որ մենաշնորհեալներ են: Առանց անոնց մունեալիութեանը՝ ժողովը չի դառնար:

Բայց ի՛նչ կը խօսին. — Ահա թէ ի՛նչ. —

Հմայեակի Եպիսկոպոս՝ ազգասիրօրէն կը յօդուի, իր

սրտառուչ ճառողիւններովը թունդ հանելով ժողովականներուն սիրտը:

Գրիգորիս Վարդապետ՝ գերման շեշտի ուժգնութիւնով՝ կ'որոտայ ու լաւայ կը ժայթքէ:

Ղեւոնդ Վարդապետ՝ կանացիօրէն կը քնքշարանէ, Հմայեակ Քահանայ՝ լուսնոտի ջղաքրգութիւնով՝ բարկութեան և կիրքի հրարուիս մը պոռթկայ:

Արամ ալաճեան՝ մարմինով ու խօսքով կը թռչկոտէ:

Էնդիր Սիմոնեան՝ քիթին տակէն Սաղմոս կը քաղէ:

Մինաս Զեբաղ՝ քիչ խօսքով շատ բան հասկցնելու ամիրայական վարդապետութիւնը կը վարժապետէ:

Յակոբ Էսաեան՝ խօսիլ կը կարծէ՝ բարկանալով:

Ստեփան Գարաեան՝ կը ծամէ, կը ծամծամէ, հասկցնել ուզելով թէ՝ ի՞նչ ապուր ուտէ, երբ մէկ ոտքը կտաւվարութեան, միւսը ազգին գործերուն մէջ կը տատանի:

Բժշ. Թորգոմեան՝ աղաղեմական իր պատկառանքը կը փորձէ արժեցնել:

Բժշ. Աճէմեան՝ գաղափարի և ազգային գործերու հմտութեան պակասը՝ կը փորձէ փոխանորդել համազգեստաւոր զինուորականութեան իր ձիրքերովը:

Միհրան Շիրինեան՝ կրակի պէս կը բռնի, մանաւանդ երբ վէճը կուտա դականներու շուրջն է:

Բիւզանդ Քէչեան՝ մշիկ-մշիկ կը քնանայ:

Միսաք Գօշունեան՝ կը խօսայ թէ վիճաբանութեան ո՛ր կողմը անցնի որ՝ «ժամանակ»ին շահաւոր ըլլայ. և ամէն անգամին ալ՝ որոշումը չի տւած՝ էարժիքը կը յետաձգէ:

Յովհաննէս Հինդլեան՝ ամէն նիւթէ կը գտտանցէ «կեդրոնական ի խնդիր մը հանել:

Բժշ. Սեդրոսեան՝ խելօք, վախկոտ մարդ՝ ինք կարծիք չունի՝ Վարչութեան դատ ն կը փոխանորդէ:

Միսաք Սուրեան՝ իր դատին հաւատքովը յուզւած և ինքիւրմէ ելած՝ կը գոռայ, կը գոչէ, վարդապետ-

ցուի արժանաւորութիւնը հաստատել ջանալով:

Համբարձում Պօյաճեան՝ ներոն-դուրսէն, տարէն ձորէն մամիւի պատմութիւններ կը միթմրթաց անկապակցօրէն, չլխտի հայերէնով մը:

Վահան Թէքէեան՝ մարդկային bilboquetի պէս՝ թիկնաթողին մէջ փուշի վրայ՝ զոպանակաւոր ոստումներով կը պառկի ու կը ցցւի, միշտ ոտքին վրայ իյնալով և ջղաքրգիւ բացագանչութիւններ արձա՛ելով:

Պետրոս Հալաճեան՝ ամօթխածօրէն կը հայրմերերգէ գոց սորված բանաձևեր:

Հմայեակ Արամեանց՝ կը պերճարանէ, կը պերճաբանէ, կը պերճաբանէ...

Յարութիւն Ճանկիւլեան՝ խօսքի տեղ սիրտովը կ'արտայայտւի:

Հեթում Սէթեան՝ Խորհրդարանը սրճարանի հետ կը շփոթէ:

Վառճապուհ Մանուկեան՝ իր օրէնագէտ միտքին բանաւոր յղացումները կը նահատակէ գէշ հայերէնով երկարաբանութիւններու մէջ:

Միհրդատ Հայկազն՝ իր ապերազան ու բիրտ ընդմիջումներովը կը յամառի հաստատել ջանալ թէ՝ «ախպարեմ»ի բարքերու վայել գաղափար մը միայն ունի Խորհրդարանին վրայ:

Գրիգոր Զօհրապ՝ աղաղեմական շուքով բեմախօսի իր ձիրքերովը՝ գուր անզը կ'ուզէ օրինակ ըլլալ ուրիշներու:

Հայկ Սոճասարեան՝ քնքշօրէն կը նազէ՝ օրինական փաստերու կառչած:

Միրզա Մսերեան՝ իզ՛իրցիական հայերէնով ապարդիւնօրէն ճիգ կը թափէ ինքզինքը արտայայտելու համար:

Պարգև Փափազեան՝ Լը խօսի՝ խօսած ըլլալու համար. և այնչա՛փ շատ կարծիք ունի, այնչա՛փ շատ խօսելիք որ՝ առանց իրեն ժողովը պիտի սնանկանար:

Հմայեակ խորովեան՝ յաւիտենական խոհումը կը մատնէ թէ՛ ի՛նչ բերան բռնէ՛ օսմանեան երեսփոխանութեան իր թեկնածութիւնը յաջողցնելու համար, չափաւորձելով իր ազգայնէն երեսփոխանութիւնը:

Յարութիւն լաշրիկեան՝ կը տողորի ջանքովը Զօհրապի հետ արցակցութեան գիծին վրայ գտնուելու, օրէնքի և պերճախօսութեան կալածին մէջ:

Հրանտ Մաստուր՝ իր կարծիքները պահեստի թողած՝ կը խօսի ի երբին կանոնագիրին բերնով:

Յա՛յր Պահրի՛ տ՛իար հայերէնով մը արտայայտուելու ճիգին մէջ կը տագնապի:

Արիստակէս Գասպարեան՝ կը ջանայ ժողովին առեւ նագրութւններուն մէջ ձգել յիշատակը տիպարի մը՝ որ ամէն արտառցութիւններու դափնիովն է պոսիւած:

Մելքոն Կիրճեան՝ կը նեղանայ որ ինչո՞ւ ա՛մէնքը իր կարծիքէն չեն:

Յակոբ Ագիլեան՝ կրա՛յ կը փսիէ կուսակցականներուն դէմ. եթէ իրեն ձգեն, դժուար մը ջուրի մէջ կը խեղդէ զանոնք:

Ամբատ Բիրատ՝ վախով թէ Հապէշիստանի վրայ ալ եթէ խօսելու ըլլայ՝ կ'ամբաստանուի իրր Դեւոնդեան՝ բերանը չի բանար:

Գեղամ Տէր-Կարապետեան՝ միտքը յափշտակած ըլլալով Մուշի գաւառին ցաւերովը՝ ա՛մէն խնդիրի մէջ իր ծննդավայրին ուրականը կը զգայ բնէնչապիւ:

Բժշ. Տաղաւարեան՝ կը յայտնի արտայայտութիւնովը այն հաւատքին թէ՛ փոխանայ ժողովը գա՛մարեալ, եթէ Ազգին գործերը իրեն ձգուելու ըլլա՛, չա՛տ աւելի կանոնաւոր կ'ընթանան անոնք:

Վահան Փափաղեան՝ կը յայտնի զգացումովը այն բուն սրտմտութեան թէ՛ ինչո՞ւ դէմինները՝ որոնց մէջ սխալմունքով ինկած ըլլալու անշուշտութիւնը կը զգայ կը յամառին մնալ յաւիտենական տափակ մարդիկը, և

ինչո՞ւ անոնք ա՛մէնքն ալ չեն գիտեր գա՛նակյալան փորակը, ճշմարիտ մարդ ըլլալու համար:

Ռուբէն Զարգարեան՝ միտքով ու ինքզնով ուժ կուտայ իր զինակիցին՝ Փափաղեանի:

Գարրիէլ Նորատունկեան՝ կ'ամիրայտանէ, չին յրէնք ակնոցներէ գիտելով իրերը:

Մանուկ Աղարեան՝ կ'ջանայ ծերակուտականի իր հանգամանքին հպատակեցնել իր զգացումները և մտածումները, տանջելով շարունակ պետական պաշտօնեայի իր գիրքին մղձաւանջէն:

Երանդ Տէր-Անդրէասեան՝ էր ջանայ չվտանգել տէրտէրցուի իր թեկնածութիւնը:

Մարկոս Եաթանեան՝ կը ներկայանայ երեսփոխանական սկզբնաւորութեան ճառերու ճիգերով:

Նշան Նիվանեան՝ կը զայրանայ որ՝ ինչո՞ւ չեն ձգեր իրեն՝ որպէսզի հինէն նորէն քիչ մը համով «անէքտօթ»ներ պատմէ, Պատրիարքներու և Կաթողիկոսներու, Եպիսկոպոսներու և Վարդապետներու, Տէրտէրներու և Տիրացուներու կեանքէն:

Միւս երեսփոխանները՝ հարսնօրէն մունջ կը պահեն: Դուրեան Պատրիարքը՝ մեհենական արձանացու մով լըռութիւն մը կը պահէ:

Տէրտէրները խոկալով կը քնանան, քէլի աղմուկէն միայն արթննալով, երբ ձեռքերնին վեր կ'առնեն, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ բանի քէլ կուտան:

Այս կերպ գա՛նակորեա՛ծ նազածութեան մը ժխտին մէջ, ամէն գլուխէ մէյ-մէյ ձայն կը բարձրանայ: Ասենապետը զուր տեղը զանգակը կը հնչեցնէ՝ որպէսզի երեսփոխանները կարգով խօսին: Ո՛վ է լսող: Ամէն մարդ իր փողը կը փչէ: Կը խօսին, կը ճչեն, կը գոռան, ա՛մէն անկիւնէ, խառնիխառն, առանց մէկըմէկու ըսածը հասկնալու: Ժողովը կը դառնայ Բաբելոն մը: Ատենապետը յօւստահատած, կա՛մ կը փակէ ժողովը, կա՛մ խնդիրը կը դնէ քէլի, որուն միջոցին

ձեռքերը կը բարձրանան, առանց շատ հպատակելու խիղճի, բանականութեան և դատումի գապանակին: Հակափորձի մը համար՝ նոյն ձեռքերէն նորի՛ն բարձրացողներ չեն պակսիր:

Արդի Ազգ. ժողովը իր ներքին նկարագիրովը և գործունէութեան կերպովը՝ կը ներկայացնէ պատկերը—խորապէս ցաւալի է հաստատել այս իրականութիւնը ջրհանկիրային Սօվուշի մը, քան Սորհրդարանի: Զարհուրելի գեհէն մըն է ան, ուր կիրքեր միայն կը յուզին, անձնականութիւններ միայն կը փոթորկին, նեղմիտ հակաճատութիւններ ու չաղակրատութիւններ միայն կը յորձանապտուտքին, քրտնեցուցիչ գլուխցաւութիւններ միայն կը ցնդածաբան ինչ, անասելի խաթամութիւ մը, անանուն ժխտի մը և տարւտարուային թոհուրոհի մը մէջ, որ լրումն է անկերպարանութեան:

Այսօրւան մեր Սորհրդարանը ազգային թայֆաշական պաշըպօղութեան կրկէս մըն է:

Այս տխուր հանգամանքներով ներկայացող ժողովը՝ անարժան է չայ Ազգին ներկայացուցչական սահմանադիր մարմինը հռչակելու համբաւին: Ան կեղտ մը, ամօթ մըն է՝ որով Ազգ. ն ճակատը խորանւած տեսնել՝ ցանկալի չալիտի ըլլար երբեք: Այդ ժողովը անարժան է նաեւ այն կոչումին ու դերին, զոր Ազգը վստահած է անոր: Քսանթիք դաւանութեան վերջին դէպքը՝ վճռական փառտ մը չէ՞, անհերքելիօրէն հաստատող թէ՛ որչա՛փ հեռու է ան իր բարձր դերին ճանաչողութենէն: Էսել է՝ անարգութեան սիննին գամւելու արժանի այդ վատերը՝ կրնային ձնշումի պատրւակով՝ ծախել իրենց քւէները և Ազգը թրքացնել, եթէ եկեղեցիին բակը խռնւած զօրքերու խումբ մը՝ սուլններու բռնութեան սպառնալիք մը ծածանեցնելու:

Ազգին հսկայ վէրքերուն, մեծ ցաւերուն ու ահաւոր կարօտութիւններուն ապիկարօրէն անտարբեր այդ

ժողովը՝ այսօր ելեր է եղերական աչք-կապուկ մը խաղալու, քստմնելի աճաբարութիւնով մը աչքերը հմայախաբելու, տօնելով Սահմանադրութեան Տարեդարձը, այն Սահմանադրութեան, զոր ամէն օր թիզ մը աւելի գերեզմանին խորը իջեցնելու վրայ է: Սահմանադրութեան հանդէպ իր յարգանքը հանդիսական ցուցարարութիւններով է որ պիտի կրնայ հաստատել ժողովը: Ո՛չ, Ազգը խարուօրի ցոյցերու պէտք չունի, գո՛րծ կ'ուզէ, պարոն երեսփոխաններ, որ ինքզինքնուզ հետ ժողովուրդն ալ կ'ուզէք խաբել: Այսօրւան չաւաթանութիւնները, պաշտօնական նշաւակումը պիտի ըլլան ձեր ամուլ ապիկարութեան, որ եռ'ու ճգնաժամային ու տաղնապալի տարիներ սպաննեց, առանց բարօրութեան ոստ մը ծաղկեցնելու ազգային դժբաղութիւններու խոպան հովիտին մէջ:

Այսօր, այդ ունայնամիտ պարոնները, հնդկահաւի վեքացումով ուռեցւորած, պիտի ելին ճառերու և կեցցէներու մեծաւինդ յայտարարութիւններով չաղեցնելու ժողովուրդին աչքը, տօնքիչօթարար ճամարտակելով, շատախօսելով և չաղակրատելով: Անոնք չաւաթանութեան պիտի չապլեն խոշոր խոշոր խօսքեր, փառաբանելով Ազգ. Սահմանադրութիւնը, որուն գերեզմանափորներն են, և գինի պարպելով ազգային գործերու կեանքին, որոնց գիւթաղներն են Սահմանադրութեան յիշատակը պանծացնելու համար սարքւած խաբէական սեղաններու շուրջը պնակները և գաւաթները պիտի չաչեն ժխտալից որոտումով, և սեղանակիցներու կեանքին կեղծ գովքերու փոխասացութիւններուն մէջ, մաքիալէլեան սուտ ու սեւ-հոգի բնդհարումներով պիտի բարձրանան բաժակներ՝ որոնք ազգային երկպառակութեան թայնովը լեցւած յուղայական մատնութեան բաժակներն են: Անոնք հետ բարձրացող կեցցէներու կեղծ աղաղակները՝ շանթի սլաքներ են՝ որոնք պիտի խրին ազգային նահատակւած իրա-

առնճներու մեռելին կողմ, որուն վրայ կարգացած
եղերական ու քառմենի դամբանական մը սկիտի
ըլլան առնք:

Հերի՛ք՝ ցոյցով, ճտուով, կեցցէներով ու ծախահա-
րութիւնով շլացող այդ կործանարար տիրացուութիւնը,
որ մեր տունը քանդեց, օճախը մարեց:

Հերի՛ք այդ ապուշ գեղգեկութիւնները և աղգայի՛
չօշորդութիւնները:

Ներքին աղետալի կազմալուծումի մի մէջ անդամատ-
ւած ու պառակտւած, Ազգը կորցուածի անդունդին եղեր-
քը կը տատանի խեղակորսոյ:

Այլ ժամանակ է աղգային ինքնագիտակցութեան
զարթօնքի գրանովը գինւած առողջ ու փրկարար վե-
րածնութեան, վերկենդանացուցիչ յարութիւնով մը
աղգային մեռելութիւնը զոհեցնելու:

9(47.925)
Ա-91

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0397936

6180